

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

У сучасному глобалізованому світі провідні держави світу дали належну оцінку неабияким перевагам туристичної галузі. Туризм сприяє зростанню зайнятості (в тому числі, у так званих, проблемних регіонах), диверсифікації економіки (оскільки сфера туризму і курортів пов'язана з роботою більш як 50 галузей), підвищує інноваційність національного господарства. Туризм сприяє збереженню і розвитку культурного потенціалу, веде до гармонізації відношень між різними країнами і народами, збереженню екологічно безпечного довкілля. Крім того, туризм є одним із чинників реалізації зовнішньої політики держави.

Разом з тим світова індустрія туризму стикається з відносно новими викликами, найвідчутнішим серед яких є зростання рівня конкуренції між провідними туристичними державами. Стали нормою широкі (в тому числі, агресивні) спроби рекламного впливу на потенційних споживачів туристичних послуг.

Найбільш розвинутими (і прибутковими) видами туризму, що зростають випереджаючими темпами, є: культурно-пізнавальний туризм (10% загального потоку туристів); активні види туризму (спортивний, пригодницький, екстремальний); спеціалізовані види туризму (в тому числі навчальний); лікувально-оздоровчий туризм (відвідування курортних центрів); круїзний (відвідування морських та річкових круїзів); діловий туризм (ділові зустрічі, відвідування конференцій, інсентів). Помітними тенденціями розвитку міжнародного туристичного ринку в останні роки є посилення диверсифікації туристичного продукту, пошук нових туристичних напрямків, розвиток технологічної бази (в тому числі в сфері інформаційних технологій), скорочення середньої тривалості поїздок, поширення можливості вибору альтернативних засобів розміщення та транспорту, а також стрімке зростання цін.

Зростання рівня конкуренції на світовому туристичному ринку відбувається за рахунок кількох чинників:

- ✓ поява все більшої кількості країн, які обирають туризм і курорти як пріоритетну сферу розвитку економіки;
- ✓ жорстка конкурентна боротьба на рівні корпоративних стратегій (в тому числі випадки стрімкого зниження ціни – демпінг),
- ✓ досягнення природних максимумів деяких форм та видів туризму, що пропонується деякими країнами (приміром в сегменті пляжного туризму).

На жаль, Україна програє в цій конкурентній боротьбі, відстаючи від провідних держав світу за рівнем розвитку туристичної інфраструктури.

Розглянемо стан розвитку сфери туризму і курортів в Україні за динамікою туристичних потоків.

Протягом 2009 р. чинними були 7322 ліцензій на туристичну діяльність, з них туроператорів – 2146 та турагентів – 5176, відповідно 29% і 71%, у порівнянні з 2008 р. спостерігається збільшення кількості чинних ліцензій на 20% (у 2008 р. чинними були 6106 ліцензій); туристичні послуги фактично надавали 4829 ліцензіата, з них: туроператорів – 1475 і турагентів – 3354, відповідно 31% та 69%. Отже, у 2009 р. туристичну діяльність здійснювали 66% ліцензіатів, у 2008 р. фактично працювали 76% ліцензіатів. Тобто, за 2009 р. число непродуктивних ліцензіатів зросло.

Середньооблікова кількість працівників туроператорів та турагентів дорівнює 22,8 тис. осіб, що на 4% менше, у порівнянні з 2008 р..

Протягом 2009 р. Україну відвідали 20,7 млн. в'їзних (іноземних) туристів, що на 18% або майже на 4,6 млн. осіб менше, ніж у 2008 р. Пріоритетними видами туристичної діяльності у 2009 р., як і у 2008 р., залишаються внутрішній та в'їзний туризм. В цілому по Україні на внутрішній туризм припадає 48% туристів, обслугованих ліцензіатами, 40% - на виїзний туризм та 12 % на в'їзний. Зменшення обсягів в'їзного потоку протягом 2009 р. відбулося за рахунок падіння числа поїздок за всіма мотиваціями. Поїздки з приватною метою зменшилися на 18%. Поїздки з організованого туризму зменшилися на 21%. Поїздки з службовою метою зменшилися на 24%. Спадання в'їзного тур потоку з країн ЄС відбулося в основному зменшення кількості подорожуючих з країн: Польща (на 51% або на 2,7 млн. осіб), Словаччина (на 17 % або на 107,4 тис. осіб), Угорщина (на 21% або на 219,4 тис. осіб), Німеччина (на 8% або 18,1 тис. осіб), Румунія (на 25% або на 363,2 тис. осіб). Спадання в'їзного тур потоку з країн СНД відбулося в основному за рахунок зменшення кількості подорожуючих з країн: Азербайджан (на 17% або на 13,4 тис. осіб), Білорусь (на 12% або на 422,7 тис. осіб), Грузія (на 25% або на 13 тис. осіб), Молдова (на 2% або на 80,5 тис. осіб), Росія (на 9% або на 673,9 тис. осіб)

До конкурентних недоліків можна віднести такі чинники:

- 1) недостатньо розвинена туристська інфраструктура в більшості регіонів;
- 2) дефіцит кваліфікованих кадрів, що визначає невисоку якість обслуговування у всіх секторах туристської індустрії;
- 3) відсутність системної керованості та науково обґрунтованого регулювання процесом розвитку сфери галузі туризму і курортів (зокрема, через відсутність окремого центрального органу виконавчої влади в сфері туризму і курортів);
- 4) недостатнє бюджетне фінансування сфери туризму і курортів, особливо в сегменті фінансування рекламування національного туристичного продукту;
- 5) завищені порівняльні ціни на туристичні і курортні послуги (особливо у співвідношенні з якісною оцінкою), висока вартість проживання в готелях, що істотно перевищує середньоєвропейський рівень;

6) перешкоди для залучення інвестицій в туристську інфраструктуру, що полягають у відсутності готових інвестиційних майданчиків, наявності адміністративних бар'єрів, не вигідних умов земельної оренди;

7) недостатня державна підтримка рекламно-інформаційної діяльності на внутрішньому та зовнішньому ринках туристичних послуг.

Подальший розвиток туризму гальмується відсутністю цілісної системи державного управління туризмом у регіонах; недосконалістю нормативно-правової бази; нечітким визначенням у законодавстві належності підприємств готельного господарства до підприємств, які надають туристичні послуги; недостатністю методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної діяльності з боку держави.

До основних конкурентних переваг туристичного і курортного потенціалу для покращення туристичної індустрії слід віднести:

1) наявність територій з різними видами клімату (субтропічний, степовий, лісостеповий, лісовий та ін.), ландшафтів (гірський, передгірний, горбистий, рівнинний та ін.), а також різноманітною флорою і фауною. Україна має виходи до двох морів, на Заході країни протягнулися карпатські гори, на півдні – Кримські гори);

2) значні запаси джерел мінеральних (в тому числі термальних) вод, що використовуються в курортній діяльності;

3) високий рівень забезпеченості цінними природними лікувальними ресурсами, що викликають значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів;

4) наявність великої кількості об'єктів туристичного показу (в тому числі архітектурних та культурних пам'яток), а також музеїв;

5) значний потенціал розвитку релігійного (паломницького) туризму завдяки наявності великої кількості культових об'єктів різних віросповідань і конфесій;

6) значний транзитний потенціал, наявність міжнародних транспортних коридорів.

Основними завданнями державного сприяння розвитку сфери туризму і курортів мають стати: раціональне використання природних ресурсів; методологічне забезпечення; міжнародне співробітництво; удосконалення механізму формування та реалізації державної туристичної політики; зміцнення кадрового потенціалу; удосконалення наявних та впровадження нових механізмів взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, бізнесу та громадських організацій; покращення туристичної індустрії.

Перспективою для України являється унікальна можливість проведення фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу, що дасть можливість модернізації туристичної інфраструктури та комплексного розвитку, активного просування на міжнародний ринок, підготовка кваліфікованих кадрів, підвищення якості послуг та безпеки туристів.